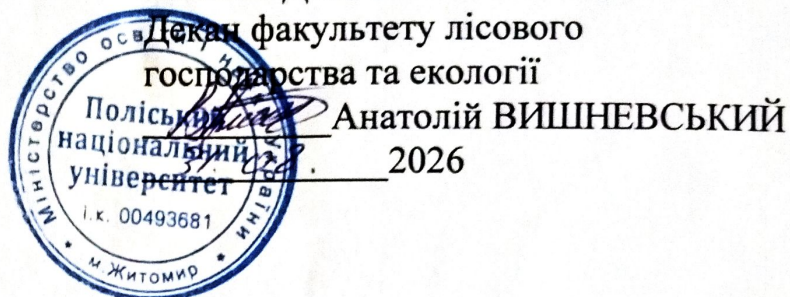

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра лісового та садово-паркового господарства

ЗАТВЕРДЖУЮ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«УПРАВЛІННЯ ПОПУЛЯЦІЯМИ МИСЛИВСЬКИХ ТВАРИН»

Рівень вищої освіти: Другий (магістерський)

Галузь знань: Н Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина

Спеціальність: Н4 Лісове господарство

Освітня програма: Мисливське господарство

Житомир - 2026

Розробники: Кратюк Олександр Леонідович, д.б.н., професор, професор
кафедри лісового та садово-паркового господарства

Інформація про викладача

Викладач (-і)	Кратюк Олександр Леонідович
Профайл викладача (-ів)	Кратюк Олександр Леонідович
Контактна інформація	oleksandr.kratiuk@polissiauniver.edu.ua
Сторінка курсу в Moodle	http://m.polissiauniver.edu.ua/course/view.php?id=1203
Консультації	Очні та онлайн консультації через Zoom, Telegram, Viber щовівторка з 13.00 до 17.00

Робоча програма навчальної дисципліни «Управління популяціями
мисливських тварин» затверджена на засіданні кафедри лісового та садово-
паркового господарства

Протокол від «31» серпня 2026 р. № 2
Завідувач кафедри

(підпис)

Юрій СІРУК

Погоджено із гарантом
освітньої програми Мисливське господарство

(підпис)

Олександр КРАТЮК

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) факультету лісового
господарства та екології

Протокол від «31» серпня 2026 р. № 1

Голова НМК

(підпис)

Олександр КРАТЮК

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма	заочна форма
Загальна кількість кредитів – 4 годин -120 змістових модулів – 2	Галузь знань Н Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина	Обов'язкова	
		Рік підготовки:	
	Спеціальність Н4 Лісове господарство	1-й	1-й
		Семестр	
		1-й	1-й
		Лекції	
	Рівень вищої освіти: <i>Другий (магістерський)</i>	16 год.	4 год
		Практичні	
		16 год.	6 год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		88 год.	110 год.
		Форма підсумкового контролю:	
		екзамен	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни «Управління популяціями мисливських тварин» є формування у здобувачів вищої освіти системи фундаментальних теоретичних знань і практичних навичок з демакології, принципів, методів і технологій управління популяціями мисливських тварин, їх сталого використання, відтворення та збереження, а також набуття компетентностей щодо забезпечення оптимальної чисельності й продуктивності популяцій мисливських звірів і птахів.

Завданням навчальної дисципліни «Управління популяціями мисливських тварин» є формування у здобувачів знань про біологічні та екологічні особливості популяцій мисливських тварин, мисливсько-ресурсний потенціал територій, закономірності динаміки та структури популяцій; вивчення сучасних принципів, методів і технологій управління чисельністю та продуктивністю мисливських тварин; оволодіння методами обліку, моніторингу й оцінювання стану популяцій; формування навичок визначення оптимальних заходів регулювання чисельності, відтворення та раціонального використання мисливських ресурсів; набуття вмінь розробляти й застосовувати технології управління популяціями із використанням традиційних та

інноваційних методів, а також оцінювати екологічні й господарські наслідки управлінських заходів.

Передумовою вивчення дисципліни є володіння базовими знаннями з основ лісівництва, лісознавство, лісомисливського господарства, біології мисливських тварин та біотехнії.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів таких компетентностей:

а) інтегральної: *ІК. Здатність розв'язувати складні задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері лісового і мисливського господарства.*

б) загальної: (ЗК):

ЗК 1. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 4. Здатність генерувати нові ідеї (креативність)

в) спеціальних (СК):

СК 1. Здатність критично осмислювати проблеми лісового господарства й дотичні міждисциплінарні проблеми та приймати ефективні рішення щодо їх вирішення.

СК 4. Здатність розробляти та реалізовувати поточні та стратегічні плани розвитку підприємств лісової галузі, беручи до уваги ресурси, ризики, а також економічні, правові та екологічні аспекти.

СК 5. Здатність інтегрувати знання та розв'язувати складні задачі лісового господарства у широких або мультидисциплінарних контекстах

СК 7. Здатність розробляти, впроваджувати та оцінювати ефективність реалізації заходів з охорони, збереження та відтворення мисливських ресурсів.*

СК 9. Здатність ефективно вирішувати комплекс складних організаційно-виробничих, лісівничих, рекреаційних та природоохоронних завдань пов'язаних з традиційними та альтернативними напрямками розвитку мисливського господарства.*

Програмні результати навчання (ПРН):

РН 1. Спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові здобутки у сфері лісового господарства та є основою для оригінального мислення, забезпечення сталого розвитку та проведення досліджень.

РН 3. Приймати ефективні рішення з питань лісового господарства, у тому числі у складних і непередбачуваних умовах; прогнозувати його розвиток; визначати фактори, що впливають на досягнення поставлених цілей; аналізувати і порівнювати альтернативи; оцінювати ризики та імовірні наслідки рішень.

РН 6. Оцінювати стан лісових фітоценозів, лісові ресурси в конкретних лісорослинних умовах, їх потенціал та прогнозувати можливості використання.

РН 7. Розробляти та реалізовувати наукові та прикладні проекти у сфері лісового господарства з урахуванням доступних ресурсів та ризиків, а також економічних, правових та екологічних аспектів.

РН 11. Застосовувати сучасні експериментальні та математичні методи, цифрові технології та спеціалізоване програмне забезпечення для розв'язання складних задач лісового та мисливського господарства.

РН 13. Удосконалювати існуючі, розробляти нові підходи і методи ведення мисливського господарства з урахуванням соціально-економічних та лісівничих вимог, особливостей суб'єктів господарювання щодо їх можливостей у сфері матеріально-технічних, сировинних, трудових, мисливсько-господарських ресурсів, природно-кліматичних умов регіону у відповідності до чинного законодавства.*

РН 14. Оцінювати, моделювати та прогнозувати основні механізми функціонування популяцій мисливських тварин у природних та напіввільних умовах, визначати та підвищувати їх ресурсний потенціал сучасними інноваційними методами з огляду на раціональне використання тваринного світу.*

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен.

знати: основні поняття та закономірності етології, демекології й популяційної екології; фізіологічні та біологічні основи поведінки мисливських тварин; особливості адаптації, акліматизації, синантропізації та доместифікації тварин; структуру, чисельність, динаміку та основні характеристики популяцій; принципи та методи управління популяціями мисливських тварин; пасивні й активні методи регулювання чисельності популяцій; принципи раціонального використання мисливських ресурсів; особливості управління популяціями ратичних і хутрових звірів; основні підходи до відновлення, збереження та оптимізації чисельності мисливських популяцій.

вміти: аналізувати поведінку та адаптаційні можливості мисливських тварин; оцінювати стан і основні характеристики популяцій; визначати чинники, що впливають на чисельність і динаміку популяцій; обирати та обґрунтовувати оптимальні методи управління популяціями; розробляти заходи щодо регулювання чисельності та раціонального використання мисливських ресурсів; оцінювати ефективність заходів з відновлення та збереження популяцій; застосовувати отримані знання для прийняття практичних рішень у мисливському господарстві.

Під час вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти зможуть отримати додатково такі soft skills:

- екологічна свідомість – формування відповідального ставлення до диких тварин, природних екосистем, біорізноманіття та раціонального використання мисливських ресурсів;

- професійна етика – розуміння необхідності гуманного поводження з тваринами, дотримання природоохоронних норм, ветеринарно-санітарних вимог і принципів відповідального ведення мисливського господарства;
- критичне та аналітичне мислення – уміння аналізувати інформацію, оцінювати умови утримання та розведення дичини, визначати причини проблем і знаходити оптимальні рішення;
- комунікативні навички – здатність чітко висловлювати думки, обговорювати професійні питання та ефективно взаємодіяти з колегами, фахівцями й працівниками мисливських господарств;
- командна робота – формування навичок спільного виконання практичних завдань, розподілу обов'язків, взаємодопомоги та відповідальності за спільний результат;
- організованість і планування – уміння планувати технологічні, ветеринарно-санітарні та біотехнічні заходи, визначати послідовність їх виконання та дотримуватися встановлених термінів;
- прийняття рішень – здатність самостійно оцінювати ситуацію та обирати доцільні способи утримання, вирощування, транспортування й випуску дичини;
- відповідальність – усвідомлення особистої відповідальності за стан поголів'я, результати виробничої діяльності, дотримання ветеринарних вимог і збереження природних ресурсів;
- увага до деталей – розвиток здатності помічати зміни у поведінці та стані птахів, умовах їх утримання, якості кормів і санітарному стані приміщень;
- адаптивність і гнучкість – здатність пристосовувати технологічні рішення до зміни погодних умов, стану поголів'я, особливостей угідь та інших виробничих обставин.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1 (ЗМ1). Теоретичні основи управління популяціями.

Тема 1 (Т1). Загальні уявлення про поведінку тварин.

- 1.1. Історія етології*
- 1.2. Фізіологічні передумови поведінки тварин*
- 1.3. Біологічні основи поведінки тварин*
- 1.4. Методи вивчення поведінки тварин*

Тема 2 (Т2). Поведінка та адаптаційні можливості тварин.

- 2.1. Загальні уявлення про адаптацію.*
- 2.2. Аккліматизація*
- 2.3. Синантропізація.*
- 2.4. Доместифікація*

Тема 3 (Т3). Поняття про популяцію.

3.1. Терміни та поняття

3.2. Підходи до розуміння популяції

3.3. Головні екологічні характеристики популяції.

Змістовий модуль 2 (ЗМ2). Практичні аспекти управління популяціями.

Тема 4 (Т4). Загальні уявлення про методи управління популяціями тварин.

4.1. Методи управління популяціями мисливських тварин.

4.2. Пасивні методи.

4.3. Активні методи..

Тема 5 (Т5). Оптимізація мисливських ресурсів як елемент управління популяціями.

5.1. Концепція управління популяціями мисливських тварин

5.2. Експлуатація промислових популяцій

5.3. Шляхи оптимізації управління ресурсами великих ссавців на Україні.

Тема 6 (Т6). Управління елементарними популяціями мисливських тварин.

6.1. Стратегія відновлення та управління популяціями.

6.2. Управління популяціями ратичних тварин.

6.3. Управління популяціями хутрових звірів

4. Структура навчальної дисципліни

Структура курсу	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		лекції	практ.	лаб	сам.р.		лекції	практ.	лаб	сам.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи управління популяціями										
Тема 1 (Т1). Загальні уявлення про поведінку тварин.	20	2	2		16	20	0,5	1		18,5
Тема 2 (Т2). Поведінка та адаптаційні можливості тварин.	20	2	2		16	20	0,5	1		18,5
Тема 3 (Т3). Поняття про популяцію.	20	4	4		12	20	1	1		18
Разом за змістовним модулем 1	60	8	8		44	60	2	3		55
Змістовий модуль 2. Практичні аспекти управління популяціями										

Тема 4 (Т4). Загальні уявлення про методи управління популяціями тварин.	20	2	2		16	20	0,5	1		18,5
Тема 5 (Т5). Оптимізація мисливських ресурсів як елемент управління популяціями.	20	2	2		16	20	0,5	1		18,5
Тема 6 (Т6). Управління елементарними популяціями мисливських тварин.	20	4	4		12	20	1	1		18
Разом за змістовним модулем 2	60	8	8		44	60	2	3		55
Усього годин	120	16	16		88	120	4	6		110

5. Теми практичних занять

№ з/п	Тема	Назва теми	Кількість годин	
			денна форма	заочна форма
Змістовий модуль 1.				
1	T1	Класифікація поведінки тварин	2	0,5
2	T2	Адаптація тварин	2	0,5
3	T3	Основні характеристики популяції	4	0,5
Змістовий модуль 2.				
4	T4	Методи управління популяціями мисливських тварин	2	0,5
5	T5	Оптимізація ресурсів мисливських тварин	2	0,5
6	T6	Оптимізація господарського впливу на елементарні популяції мисливських тварин	4	0,5
Разом			16	6

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
Змістовний модуль 1			
1.	Тема 1. Загальні уявлення про поведінку тварин. 1. Історія розвитку етології 2. Внесок К. Лоренца та Н. Тінберген у розвиток етології. 3. Сприйняття тваринами всесвіту. 4. Орієнтування тварин у просторі. 5. Поведінка та життєві потреби тварин. Кейс: Проаналізувати ситуацію зміни добової активності та просторової поведінки популяції дикого кабана після посилення антропогенного навантаження, визначити можливі причини таких змін і запропонувати заходи щодо мінімізації негативного впливу. Есе: Поведінка тварин як механізм адаптації до змін навколишнього середовища Доповідь: Орієнтування мисливських тварин у просторі:	16	18,5

	механізми та значення. Дискусія: «Чи може зміна поведінки мисливських тварин бути основним показником впливу людини на популяцію?».		
2.	Тема 2. Поведінка та адаптаційні можливості тварин. 1. Акліматизовані мисливські тварини України 2. Інтродуковані мисливські тварини України. 3. Значення синантропізації та доместифікації. 4. Особливості процесу синантропізації. 5. Причини і наслідки доместифікації. Кейс: Проаналізувати ситуацію успішної або проблемної адаптації інтродукованого мисливського виду, визначити основні чинники, що впливають на його акліматизацію, оцінити можливі екологічні наслідки та запропонувати заходи щодо управління його популяцією.. Есе: Синантропізація диких тварин: адаптація до людини чи загроза природним екосистемам? Доповідь: «Акліматизація мисливських тварин в Україні: досвід і сучасні проблеми.». Дискусія: «Інтродукція мисливських тварин: ефективний спосіб збагачення мисливських ресурсів чи потенційна загроза біорізноманіттю?»	16	18,5
3.	Тема 3. Поняття про популяцію. 1. Демекологія тварин та її основні положення. 2. Структурна організація екосистеми. 3. Проблеми виділення елементарних популяцій. 4. Структура популяцій. 5. Динаміка популяцій. 6. Взаємодія популяцій. 7. Стратегія розвитку популяцій. Кейс: проаналізувати дані про чисельність, вікову та статеву структуру популяції, народжуваність, смертність і міграцію, визначити тенденції її динаміки та запропонувати заходи для забезпечення оптимальної чисельності й сталого використання популяції козулі європейської в межах мисливського господарства. Есе: Популяція як основна одиниця управління мисливськими ресурсами Доповідь: «Стратегії розвитку популяцій мисливських тварин». Дискусія: «Природне регулювання чи активне управління: що ефективніше для стабілізації популяцій?»	12	18
Змістовний модуль 2			
4.	Тема 4. Загальні уявлення про методи управління популяціями тварин. 1. Мета управління популяціями мисливських тварин. 2. Раціональне використання мисливських ресурсів. 3. Проблеми гуманного поводження з тваринами. 4. Формування дикого типу поведінки в умовах ферми та вольєра. Кейс: Проаналізувати ситуацію зі зростанням або скороченням чисельності популяції в мисливському господарстві, визначити причини змін, оцінити стан кормової бази та середовища існування, а також запропонувати комплекс заходів для підтримання оптимальної чисельності популяції з урахуванням принципів раціонального використання та гуманного поводження з тваринами..	16	18,5

	Есе: Сучасне управління популяціями мисливських тварин: баланс між використанням, охороною та добробутом тварин Доповідь: «Гуманне поводження з мисливськими тваринами: сучасні вимоги та принципи». Дискусія: «Мисливство як інструмент управління популяціями чи форма використання дикої природи?»		
5.	Тема 5. Оптимізація мисливських ресурсів як елемент управління популяціями. 1. Основні чинники середовища поширення мисливських видів та методи їх управління. 2. Сукцесії лісу. 3. Чинники крайового ефекту (ефект узлісся). 4. Мозаїчність угідь, його значення та методи визначення. 5. Полювання. Браконьєрство. Переселення Кейс: На основі характеристики території мисливського господарства проаналізувати кормові та захисні умови, мозаїчність угідь, сукцесійні процеси й крайовий ефект, визначити основні лімітуючі чинники та розробити комплекс заходів для покращення середовища існування і підтримання оптимальної чисельності мисливських тварин. Есе: «Оптимізація мисливських угідь як основа сталого управління популяціями диких тварин» Доповідь: «Переселення диких тварин: можливості, ризики та екологічні наслідки.» Дискусія: «Полювання як метод регулювання популяцій: необхідність чи застарілий підхід?».	16	18,5
6.	Тема 6. Управління елементарними популяціями мисливських тварин. 1. Управління популяціями аборигенних видів. 2. Управління популяціями адвентивних видів. 3. Видові особливості управління популяціями мисливських звірів. 4. Управління елементарною популяцією оленя плямистого. 5. Управління елементарними популяціями фазана. 6. Управління елементарними популяціями тетерукових птахів 7. Управління елементарною популяцією зубра. Кейс: Розглянути ситуацію, коли чисельність мисливського виду перевищує ємність угідь, і запропонувати збалансоване рішення між економічними та екологічними інтересами.. Есе: «Управління елементарними популяціями мисливських тварин: від збереження біорізноманіття до сталого використання» Доповідь: «Управління популяціями адвентивних видів: проблеми та перспективи.» Дискусія: «Чи доцільно використовувати інтродуковані види для підвищення мисливсько-ресурсного потенціалу?».	12	18
Всього		88	110
Разом		88	110

7. Методи навчання

Під час викладання навчальної дисципліни використовуються такі методи навчання:

- *словесні (лекція, пояснення, бесіда, дискусія);*
- *наочні (демонстрація, ілюстрація, презентація);*

- *практичні (виконання практичних завдань, розв'язання ситуаційних задач і кейсів);*
- *проблемно-пошукові;*
- *дослідницькі;*
- *самостійна робота здобувачів освіти (анотація опрацьованого матеріалу, вирішення задач, проведення розрахунків, підготовка доповідей, написання наукових статей/тез);*
- *робота з навчальною та науковою літературою;*
- *аналіз виробничих ситуацій.*

8. Форми контролю і методи оцінювання

(у т.ч. критерії оцінювання результатів навчання)

Основними видами контролю результатів навчання під час вивчення дисципліни «Управління популяціями мисливських тварин» є: поточний і підсумковий. Поточний контроль здійснюється у формі усного та письмового опитування, тестування, виконання завдань самостійної роботи, підготовки презентацій та аналітичних оглядів.

Після вивчення курсу застосовується підсумковий контроль у формі екзамену. Екзамен проводиться для всіх без винятку здобувачів вищої освіти (незалежно від кількості балів, отриманих за результатами поточного контролю за семестр). До підсумкового контролю з навчальної дисципліни допускаються здобувачі вищої освіти, які виконали всі види індивідуальних завдань та обов'язкових робіт (практичних завдань, курсової роботи), передбачених робочою програмою. Екзамен передбачає вирішення тестів.

Підсумкова оцінка визначається шляхом оцінювання навчальних досягнень за 5-бальною системою з наступним переведенням у 60-бальну через множення середньоарифметичного значення на коефіцієнт переведення – 12 та підсумуванням з результатами підсумкового контролю (екзамен – максимум 40 балів).

9. Питання для підсумкового контролю (орієнтовні)

1. Мета і завдання дисципліни. Теоретичне та практичне значення.
2. Історія розвитку етології.
3. Етологія як наукова дисципліна.
4. Зв'язок етології з мисливськими дисциплінами.
5. Формування напрямку етологічних досліджень.
6. Підходи до класифікації тварин
7. Класифікація за безпосередніми причинами
8. Функціональна класифікація
9. Класифікація за походженням
10. Уявлення про соціальну поведінку
11. Територіальність та територіальна поведінка

12. Шлюбно-сімейні взаємовідносини
13. Ієрархічність взаємовідносин.
14. Загальні уявлення про адаптацію.
15. Терміни та поняття популяційної екології
16. Підходи до розуміння популяції
17. Головні екологічні характеристики популяції.
18. Вікова структура
19. Територіальна структура
20. Статева структура
21. Народжуваність і смертність у популяції.
22. Міграції та кочування.
23. Типи зростання чисельності.
24. Швидкість відновлення популяції
25. Динаміка чисельності
26. Зростання чисельності популяції.
27. Виживання популяції.
28. Обмежувальні чинники зростання популяції.
29. Прогнозування чисельності популяції.
30. Форми взаємодії популяцій
31. Екологічні ніші та конкуренція.
32. Функціонування системи «хижак-жертва»
33. Міжвидова та внутрішньовидова конкуренція
34. Системи взаємодії особин у популяції.
35. Особливості взаємодії популяцій мисливських видів тварин
36. Чинники загрози існуванню популяції.
37. Ознаки типів стратегій розвитку популяцій.
38. Стратегії розвитку популяцій мисливських тварин
39. Формування середовища існування.
40. Оптимізація мисливської фауни
41. Експлуатація популяцій мисливських видів тварин.
42. Методи управління популяціями мисливських тварин.
43. Пасивні методи.
44. Активні методи.
45. Структура методів управління популяціями.
46. Ступінь впливу методів управління на популяцію
47. Оцінка наслідків впливу на популяцію
48. Особливості етології ратичних тварин, поширення, динаміка чисельності.
49. Особливості етології представників ряду Зайцеподібні.
50. Особливості етології представників родини Бобрових.
51. Особливості етології представників родини Собачих.
52. Особливості етології представників родини Куницевих.
53. Особливості етології представників родини Котячих.

54. Особливості етології представників родини Свинячих.
55. Особливості етології представників родини Оленячих.
56. Особливості етології представників родини Порожнисторогих.
57. Охорона мисливських тварин.
58. Методи покращення захисних властивостей лісових та інших угідь
59. Специфіка лісового середовища як місцепроживання тварин. Роль узлісся.
60. Вплив факторів турбування на мисливських тварин.
61. Ремізи та ремізні ділянки.
62. Попередження загибелі тварин на транспортних магістралях.
63. Кормова база мисливського господарства та її регулювання.
64. Запаси кормових рослин.
65. Доступність природних кормів та їх використання.
66. Підгодівля мисливських тварин.
67. Кормові поля.
68. Водозабезпечення мисливських угідь.
69. Обмеження діяльності хижаків.
70. Ветеринарно-профілактичні заходи у мисливських угіддях.
71. Значення ветеринарно-санітарного нагляду для ведення мисливського господарства
72. Регулювання структури популяції методами селекції.
73. Селекційний відстріл.
74. Історичний огляд акліматизації, реакліматизації та інтродукції мисливських тварин.
75. Напіввільне утримання мисливських тварин.
76. Шляхи оптимізації управління популяціями мисливських тварин.
77. Доместикація диких тварин.
78. Акліматизація фазана.
79. Акліматизація єнотовидного собаки і американської норки.
80. Акліматизація лані, плямистого оленя.
81. Акліматизація дикого кролика.
82. Акліматизація нутрії, ондатри, бабака.
83. Доместикація диких тварин.
84. Акліматизація і реакліматизація тварин.
85. Акліматизація та реакліматизація.
86. Інтродукція.
87. Охорона та збереження рідкісних видів.
88. Комплексне ведення лісового і мисливського господарства.
89. Екосистемні послуги.
90. Тварини і технічні об'єкти.
91. Приманювання і відлякування тварин.
92. Чинник турбування.

93. Біотехнічні вимоги до лісогосподарських та сільськогосподарських робіт.

94. Браконьєрство, його соціальна природа та попередження.

95. Бродячі собаки і їх вплив на мисливську фауну.

96. Вплив на мисливську фауну рубок лісу та лісогосподарських робіт

97. Управління популяціями аборигенних видів.

98. Управління популяціями адвентивних видів.

99. Видові особливості управління популяціями мисливських звірів.

100. Управління популяціями борових птахів

101. Управління популяціями водно-болотних птахів

102. Управління популяціями польових птахів

103. Управління елементарною популяцією оленя плямистого.

104. Управління елементарними популяціями фазана.

105. Управління елементарними популяціями тетерукових птахів

106. Управління елементарною популяцією зубра.

107. Управління популяціями ратичних тварин

108. Управління популяціями хутрових звірів

109. Управління популяціями мисливських птахів.

110. Управління популяціями хижаків.

10. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Розподіл балів оцінювання знань здобувачів вищої освіти у семестрі за видами навчальних занять з дисципліни «Управління популяціями мисливських тварин»

Поточний контроль							Підсумковий контроль (екзамен)	Сума балів
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2			Індивідуальне самостійне завдання		
T1	T2	T3	T4	T5	T6			
5	5	5	5	5	5	0-5	40	100

Оцінювання кожного з виконаних практичних завдань здійснюється за такими критеріями:

5 балів – здобувач вищої освіти у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки;

4 бали – здобувач вищої освіти достатньо володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст

теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки;

3 бали – здобувач вищої освіти відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, записує основні формули, рівняння, закони. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки;

2 бали – здобувач вищої освіти не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань;

1 бал – здобувач вищої освіти не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді; **0 балів** – здобувач вищої освіти не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

Оцінювання результатів екзамену здійснюється за наступними критеріями:

35-40 балів – бездоганна відповідь;

25-34 бали – вірна відповідь, містить окремі неточності чи упущення,

15-24 бали – загалом правильна, однак неповна чи стисла відповідь;

5-14 балів – виконання завдань не повне або не точне.

0-4 бали – розкриття питань лише розпочато.

Під час оцінювання знань і вмінь здобувачів можуть бути враховані результати навчання, отримані у **неформальній освіті**. Для цього, здобувач освіти, що має підтвердження про результати навчання у неформальній освіті (сертифікат, диплом чи інший документ), звертається із письмовою заявою в деканат факультету і складає підсумковий контроль предметній комісії. Наявність підтверджуючих документів є підставою для зарахування окремої теми лекційного чи практичного заняття, змістовного модуля чи всього навчального матеріалу дисципліни за умови, що програма неформальної освіти повністю відповідає робочій програмі дисципліни.

Шкала оцінювання: університетська (100-бальна) та національна

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Для екзамену, диференційованого заліку, курсового проєкту (роботи) практики
90-100	Відмінно
75-89	Добре
60-74	Задовільно
менше 60	Незадовільно

11. Політики дисципліни

Політики курсу «Управління популяціями мисливських тварин» вибудовуються із урахуванням норм законодавства України щодо академічної доброчесності, у т. ч. щодо використання штучного інтелекту, та регламентних документів щодо організації навчання у Поліському університеті.

Політика щодо відвідування: задля успішного засвоєння теоретичних знань і формування компетентностей здобувачі освіти зобов'язані регулярно відвідувати заняття, брати активну участь у обговоренні ключових питань теми, виконувати необхідний мінімум навчальної роботи.

Політика щодо дедлайнів: індивідуальні та самостійні роботи здобувачі освіти мають здавати вчасно, відповідно до плану заняття. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, участь у конференціях, тривога, відсутність світла тощо) термін зарахування навчальних завдань може бути подовжений за погодженням із викладачем курсу. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, зараховуються зі зниженням оцінки.

Політика щодо комунікації із викладачем: у разі виникнення певних труднощів при вивченні дисципліни здобувач освіти може звертатися до викладача у години консультацій за додатковими роз'ясненнями.

12. Ключові терміни навчальної дисципліни

№	Термін	Відповідник англійською мовою
1	Управління популяціями	Population management
2	Мисливські тварини	Game animals
3	Популяційна структура	Population structure
4	Чисельність популяцій	Population size
5	Динаміка популяцій	Population dynamics
6	Облік тварин	Animal census
7	Моніторинг	Monitoring
8	Біорізноманіття	Biodiversity
9	Мисливські угіддя	Hunting grounds
10	Оптимальна чисельність	Optimal population size
11	Відтворення популяцій	Population reproduction
12	Регулювання чисельності	Population regulation
13	Стале використання	Sustainable use
14	Охорона тварин	Wildlife conservation
15	Управління мисливськими ресурсами	Game resource management

13. Рекомендована література

Основна

Ведення мисливського господарства : підручник / П.Б. Хоецький та ін.
Львів : Сполом, 2022. 144 с.

Мисливствознавство : навчальний посібник / укл. А.І. Гузій, І.Д. Іванюк, В.М. Кусік, П.Б. Хоєцький. Харків: Мачулін, 2017. 276 с.

Мисливствознавство : навчальний посібник / укл. А.І. Гузій, І.Д. Іванюк, В.М. Кусік. Харків: Мачулін, 2018. 254 с.

Лісомисливське господарство : підручник / Хоєцький П.Б., Копій Л.І. та ін. Львів : СПОЛОМ, 2022. 256 с.

Сарабєєв В.Л., Домніч В.І., Лебедева Н.І. Управління популяціями мисливських тварин: конспект лекцій для здобувачів ступеня вищої освіти магістра спеціальності 205 «Лісове господарство» освітньо-професійної програми «Мисливське господарство». Запоріжжя : ЗНУ, 2020. 77 с.

Додаткова

Бондаренко В.Д. Біотехнія. Львів: ІЗМН, 1998. 260 с.

Бондаренко В.Д. Біотехнія. Львів: ІЗМН, 2002. 352 с.

Бондарчук Н.В., Кравчук І.І. Жорстоке поводження з тваринами як об'єкт кримінально-правової оцінки: теорія, практика, перспективи. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2025. Том 36 (75). № 5. С. 120–127.

Бугрин Л.М., Партика Т.В., Похалюк О.М. Елементи технології створення пасовищ для оленя лісового в умовах вольєрного розведення. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2018. Т.28, № 2. С. 37–40.

Власюк В.П., Кратюк О.Л., Климчук О.О. Основні тенденції просторово-часової динаміки основних видів мисливських тварин Житомирщини. *Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Агрономія і біологія»*. 2022. Вип. 48 (2). С. 36–45.

Власюк В.П., Кратюк О. Л., Климчук О.О., Турко В.М. Стаціональна приуроченість зайця сірого у літню пору року в умовах Житомирського Полісся. *Таврійський науковий вісник. Серія: Сільськогосподарські науки*. 2023. Вип. 130. С. 430–435.

Власюк В. П., Кратюк О. Л., Климчук О. О. Чисельність зайця сірого в мисливських угіддях користувачів різних форм господарювання в умовах Житомирщини. *Слобожанський науковий вісник. Серія: Природничі науки*. 2024. Вип. 1. С. 56–61.

Власюк В. П., Кратюк О. Л., Климчук О.О. Ключові аспекти динаміки чисельності елементарних популяцій лося європейського (*Alces alces*) в умовах Житомирської області. *Таврійський науковий вісник. Серія: Сільськогосподарські науки*. 2025. Вип. 143. Ч.1 С. 308–317.

Волох А. М. Великі ссавці південної України в ХХ столітті (динаміка ареалів, чисельність, охорона та управління) : дис. ... д-ра біол. наук: 03.00.08 / Інституті зоології НАН України. Київ, 2004. 401 с.

Домніч В.І., Малеванова М.А., Делеган І.В. Деякі причини зміни чисельності лося в Україні у системі «хижак-жертва». *Науковий вісник НЛТУ України. Збірник науково-технічних праць*. 2008. Т. 18, №6. С. 70-80.

Домніч В.І., Делеган І.В., Вязовська А.Г., Домніч А.В., Вовченко В.Ю. Динаміка зміни чисельності лисиці та зайця в системі «хижак–жертва». *Наук. Вісник Ужгородського університету. Серія біологічна*. 2011. Вип. 30. С. 64–81.

Євтушевський М. Н. Плямистий олень (*Cervus nippon hertulorum* Swinhoe, 1864) в Україні та за її межами : монографія. Київ : ЕКО-інформ, 2009. 192 с.

Євтушевський М.Н. Мисливські тварини України на волі та в вольєрах: монографія. Черкаси: Вертикаль, 2012. 376 с.

Корж О.П. Етологія тварин : навчальний посібник. Суми: Університетська книга, 2011. 236 с.

Кратюк О.Л., Зима І.С., Галанін Д.С., Старцев О.О. Шляхи удосконалення процесів управління популяціями хутрових звірів. *Наукові читання – 2024 імені В.Є. фон Граффа. Лісовирощування: історична та інноваційна діяльність у галузі лісового господарства* : матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції до 205-річчя з дня народження В.Є. фон Граффа (08 листопада 2024 року, м. Овруч). Малин, 2024. С. 85–87.

Кратюк О.Л. Просторово-часова організація популяції бобра європейського (*Castor fiber* L.) на території Житомирської області. *Екологічні науки*. 2024. № 1(52). Том 2. С. 104–109.

Кратюк О. Л., Климчук О.О., Весельський М.Ф. Динаміка чисельності та управління популяцією лисиці звичайної (*Vulpes vulpes* L.) на території Житомирської області. *Екологічні науки*. 2025. № 2(59). С. 265–274.

Настанови з упорядкування мисливських угідь. Київ, 2002. 112 с.

Новицький В.П., Міняйло А.А., Грищенко С.М., Дражевський В.В. Лисиця звичайна (*Vulpes vulpes* L.): Екологічні аспекти існування виду в Лісостепу України. *Збалансоване природокористування*. 2017. № 2. С. 68–72.

Новицький В.П. Мисливські ресурси агроландшафтів України: стан та проблематика управлінням (на прикладі лісостепової зони) : монографія / В. П. Новицький. Київ : УкрДГРІ, 2020. 221 с.

Панов Г.М. Динаміка ареалів та чисельності напівводних хутрових звірів в Україні у другій половині ХХ ст. *Вісник Львівського університету. Серія біологічна*. 2002. Вип. 30. С. 119–132.

Про затвердження Правил державного обліку мисливських тварин і обсягів їх добування (наказ Мінекономіки (з 2025)). № 4351 від 25.03.2026. (2026).

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0561-26?utm_source=chatgpt.com#Text

Про мисливське господарство та полювання : Закон України від 22.02.2000 р. № 1478-III (зі змінами) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1478-14#Text>

Сокур І.Т. Історичні зміни та використання фауни ссавців України. Київ: АН УРСР, 1961. 84 с.

14. Електронні інформаційні ресурси

Бібліотечно-інформаційний ресурс (наукові статті, автореферати дисертацій та дисертації, навчальні матеріали, студентські роботи, матеріали конференцій, патенти, статистичні матеріали, наукові звіти):

Інституційний репозитарій Поліського національного університету (<http://ir.polissiauniver.edu.ua/>);

Житомирська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Олега Ольжича (<http://www.lib.zt.ua/>, 10014, м. Житомир, Новий бульвар, 4, (0412) 37-34-65);

Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського (<http://www.nbuv.gov.ua/>, м. Київ, просп. Голосіївський, 3, +380 (44) 524-81-36).

<https://www.face.eu/> Європейська федерація мисливських та природоохоронних асоціацій ([FACE](https://www.face.eu/) - European Federation for Hunting and Conservation).

<https://www.fedfa.com/> Федерації європейських фермерів-оленьярів (FEDFA – Federation of European Deer Farmers Associations).

<https://iduba.info/> Міжнародної асоціації заводчиків оленів та диких ратичних (IDUBA – International Deer and Wild Ungulate Breeders Association).

<https://www.cic-wildlife.org/> International Council for Game and Wildlife Conservation (Міжнародна рада з охорони дичини та дикої природи (CIC).

<https://hunter-council.com.ua/> Українська ловецька рада.

<https://www.uahhg.org.ua/> Всеукраїнська асоціація мисливців і користувачів мисливських угідь.

www.terioshkola.org.ua - Українське теріологічне товариство.

www.birdlife.org.ua - Українське товариство охорони птахів.

www.rada.gov.ua - Офіційний вебпортал Верховної Ради України.

www.redbook-ua.org - Червона книга України.

www.uoor.com.ua - Українське товариство мисливців та рибалок.

www.pzlow.pl – Польська мисливська асоціація.

www.pzlow.pl/lowiecpolski/ - Польський мисливець

www.silvarium.cz - Чеський лісомисливський портал.

www.cms.int - сайт Боннської конвенції.

www.cites.org - сайт Вашингтонської конвенції (CITES).

www.ramsar.org - сайт Рамсарської конвенції.

www.cbd.int - сайт Конвенції про біологічне різноманіття.

Online курси від EdEra <https://study.ed-era.com/uk/dashboard/course?userCourseId=1724369&authuser=0#!5124>

Prometheus. [Каталог курсів від Prometheus: безкоштовні, платні, з сертифікатом і без](#)

Дія. Освіта. <https://osvita.diia.gov.ua/>